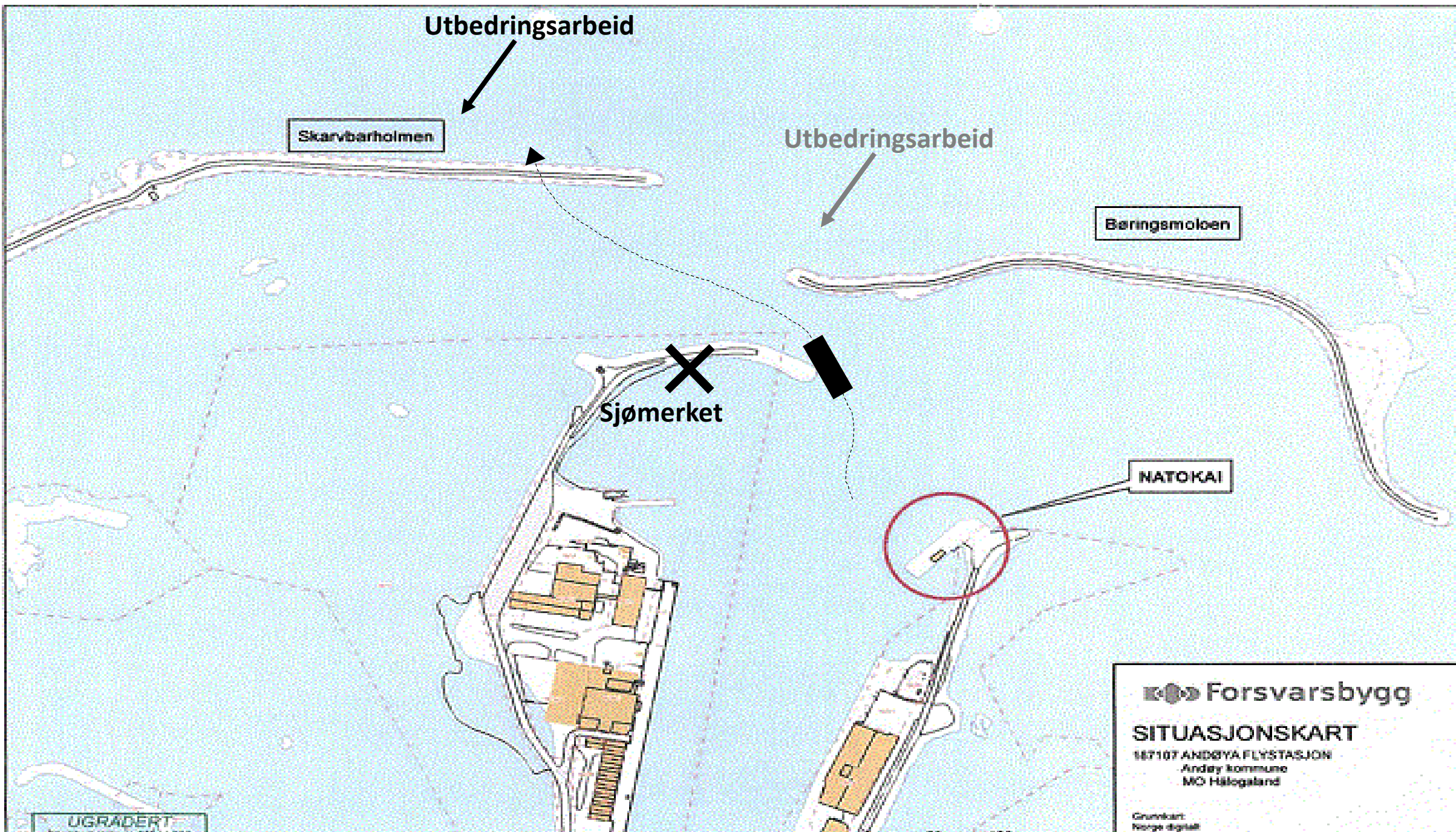

Kontraktshjelperansvar – særlig om sammenhengskravet

HR-2020-1120 i prinsipiell belysning

1. Introduksjon

Opplegget for foredraget

- Først trekke opp linjer i et større bilde
- Så diskutere dommens løsning kritisk
- (vitenskapsfilosofisk sidetema)

Disposisjon

- 1) Introduksjon
- 2) Noen teoretiske utgangspunkter
 - Kontraktrettslige grunnprinsipper- kontraktens normsett (Simonsen)
 - Likhetstankegang
 - Identifikasjon og årsakssammenheng
- 3) Særlig om tingskade i kontrakt
- 4) Skarpstilling – dommens avsnitt 75-85
- 5) Konsekvenser av dom - retningslinjer

Kort **vitenskapsfilosofisk** refleksjon

- Rettsvitenskapen kjennetegnes av nær **kontakt med praksis** (rettspleie)
- **Paradoks:** Jo mer avansert en teori er, jo mindre sjanse er det for at den får gjennomslag
- Teorem: En teoris gjennomslag i praksis er **omvendt proporsjonal** med teoriens kompleksitet
- Hvilke **konsekvenser** har dette for rettsvitenskapen?
- **Pragmatisk sensur** av forskningsresultat; hva kan «selges» til den praktiske rettspleie? HR-2020-1120 (80) «betrodd eller oppbevart»

2) Noen teoretiske utgangspunkter

Kontraktshjelperansvarets særtrekk

- Variant av aktiv identifikasjon; skadelidte nyter fordelene av å ha **to ansvarlige** til forskjell fra hovedregelen i erstatningsretten
- **Kontraktens normsett** bestemmende for ansvar (**Simonsen PA** s. 272)
- **Hovedregel:** Realdebitor hefter for hjelpers feil (jf. F.eks. Veifraktlov § 6)
 - **Simonsen PA** s. 277: Kontraktshjelperansvarets rettspolitiske begrunnelse: Effektivitetshensyn, prevensjonshensyn, rimelighets- og rettferdighetssynspunkter
- Speilvending; det er **unntaket** som må begrunnes
- Problematisering: **Likhetsargumentasjon** og spesialisering

Likhetsargumentet

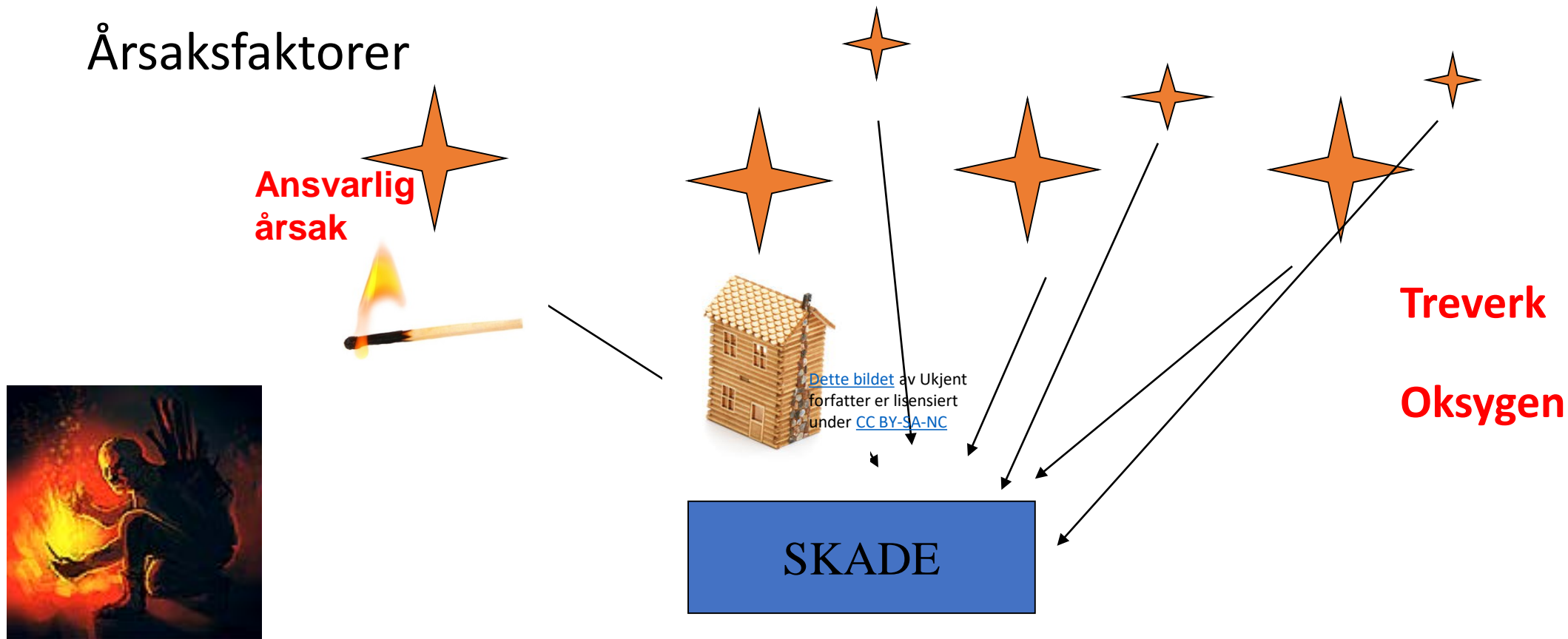
- Likhetsargumentasjon: Den som delegerer en oppgave kan **ikke delegere ansvaret** for uaktsom skadeforvoldelse
 - Tung rasjonell bærebjelke i kontraktshjelperansvar, f.eks vegfraktavtl. § 6.
- **Gustav Walins** eksempel; frakting av reisegods: «**Annars gynnas Storklas som har råd til att la dräng kjör sitt skjuts framför Lillklas som själv kjör sin skjuts**»
- **Askeland**, Erstatningsrettslig identifikasjon 2002: Eksemplet «duger ikke i vår tidsalder»
- Effekten av **øket spesialisering** i et moderne samfunn. Regler må ikke virke hemmende på kommersiell drift. Samfunnsøkonomi. Betraktning de lege ferenda: Bør hovedregel revideres? **Merk: NS 8406 vs. 8405 og 8407** (dommens avsnitt 46-61, særlig 50 jf. 55 - 57)

Identifikasjon og årsakssammenheng

- Teori med dekning i rettspraksis: Prinsipalens tilknytning til årsaksfaktorer (forutsetninger) bak skadens inntreden er begunstigende for identifikasjon
 - **Immanuel Kant**, Critique der reinen Vernunft; mennesket forstår verden gjennom en årsakskategori.
- **Causes and conditions** (**Hart/Honoré**, Causation in the law, **Bloch Ehlers**, Kausalitet i personskadeerstatning, 2017)

Nødvendige årsaker (forutsetninger) for skade

Årsaksfaktorer

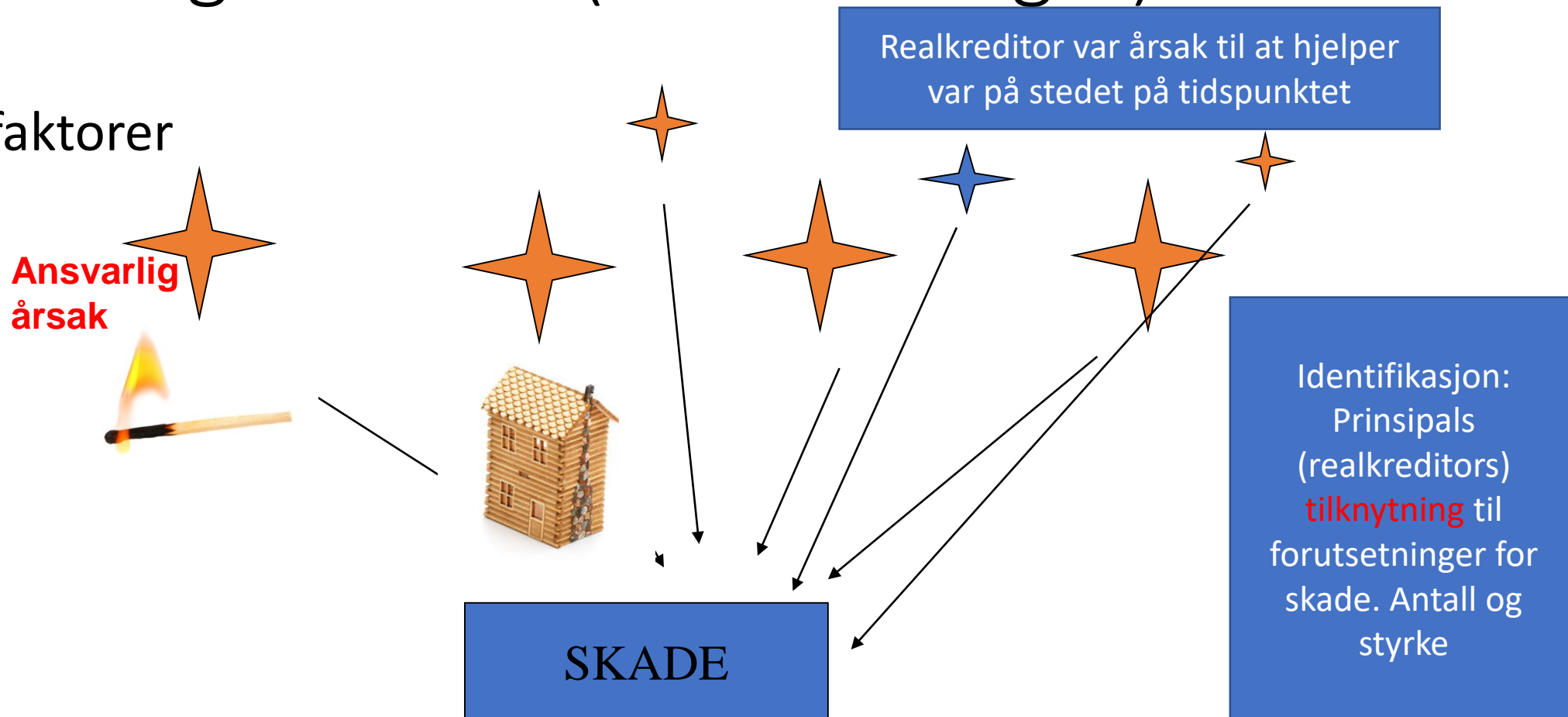
Et samvirke av årsaksfaktorer. Vi konsentrerer oss normalt om **den ansvarlige** årsaksfaktor.

Identifikasjon og årsakssammenheng

- Teori med dekning i rettspraksis: Prinsipalens tilknytning til årsaksfaktorer (forutsetninger) bak skadens inntreden er begunstigende for identifikasjon
 - **Immanuel Kant**, Critique der reinen Vernunft; mennesket forstår verden gjennom en årsakskategori. Bekreftes av rettspraksis
- Causes and conditions (**Hart/Honoré**, Causation in the law)
- Prinsipalens tilknytning til skadelidtes risikoeksponering
 - Eks: Alkejakt Rt. 1972 s. 815 Skadelidte var på skipet i arbeidsgivers interesse
 - Kontraktshjelperansvar: Hovedkontrakten gir debitor tilknytning til kreditors eksponering. Kvalifisert tilknytning til kontraktsgjenstandens eksponering som forutsetning for skadens inntreden
- **Askeland EI** s. 90-98: Hvilke forutsetninger har prinsipalen tilknytning til?

Nødvendige årsaker (forutsetninger) for skade

Årsaksfaktorer

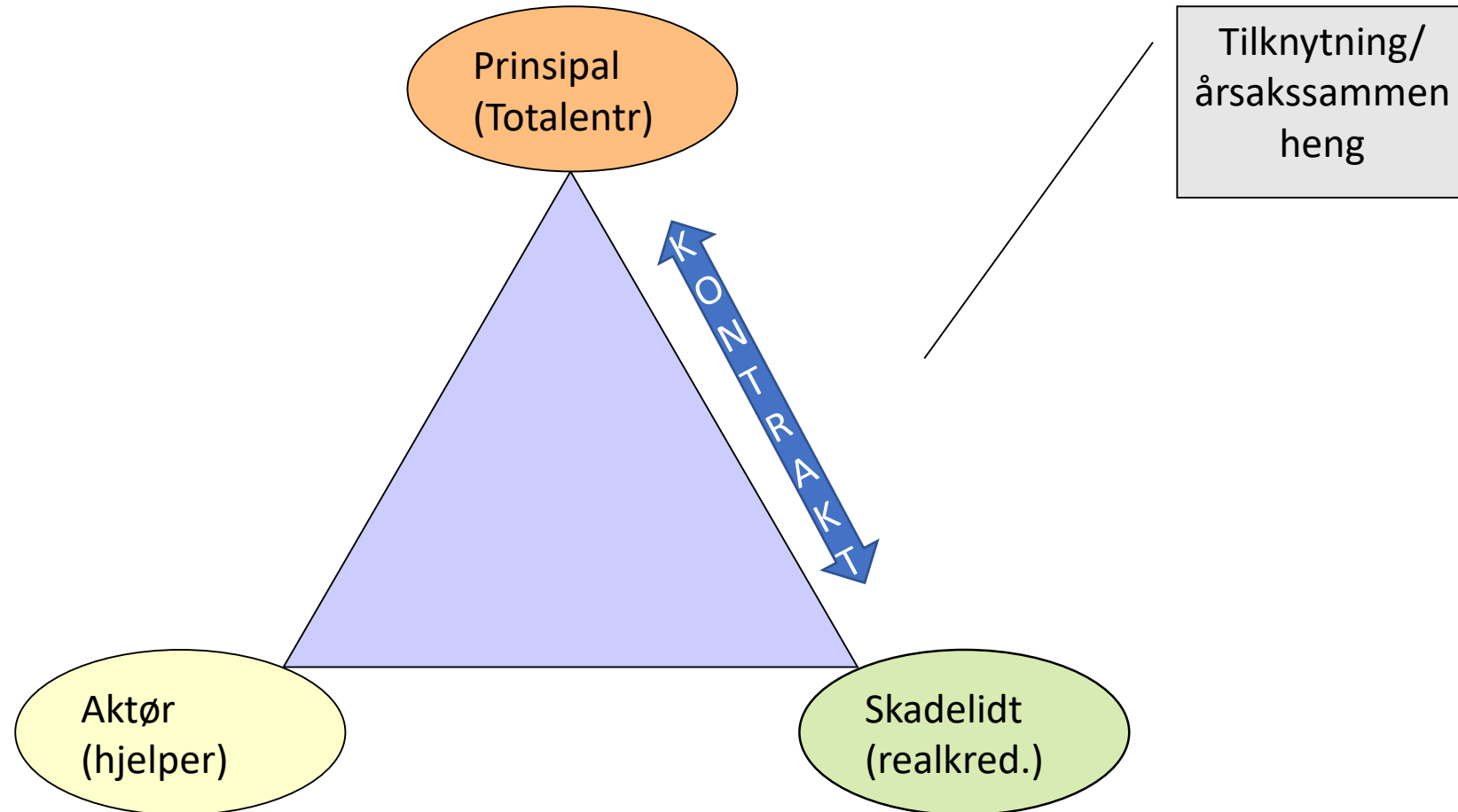

Et samvirke av årsaksfaktorer. Vi konsentrerer oss om **den ansvarlige årsaksfaktor**.

Alminnelig identifikasjonsteori

- Anerkjenner at årsakssammenheng er en viktig rasjonell størrelse i common sense-baserte juridiske resonnement (linje til Kants filosofi)
- Hvis elementer av årsakssammenheng mellom prinsipals forhold og skadeforvoldelsen, identifikasjon
- Hvis prinsipal har tilknytning til forutsetninger for skadens inntreden, er dette begunstigende for identifikasjon.
- Bygget på studier av argumentasjonsmønstre i rettspraksis som underbygger identifikasjon, f.eks. alkejakt Rt. 1972 s. 815.
- Et «funn» per 2002: Årsakssammenheng mellom forhold og det skadde godets eksponering kunne kvalifisere. F.eks. Mobbedom II Rt. 1997 s. 786

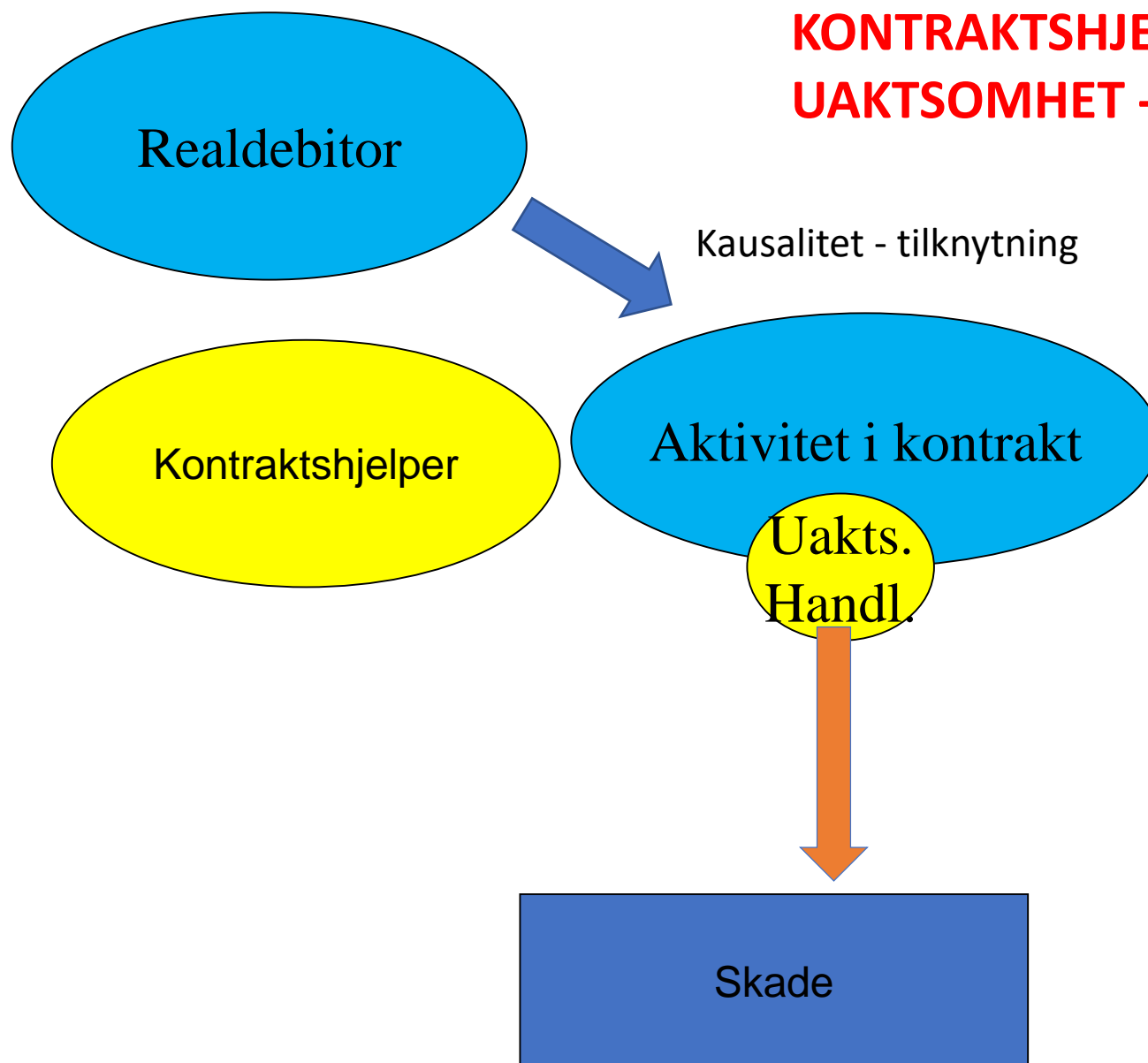
IDENTIFIKASJONS TREKANTEN

Kort om skyldformens betydning

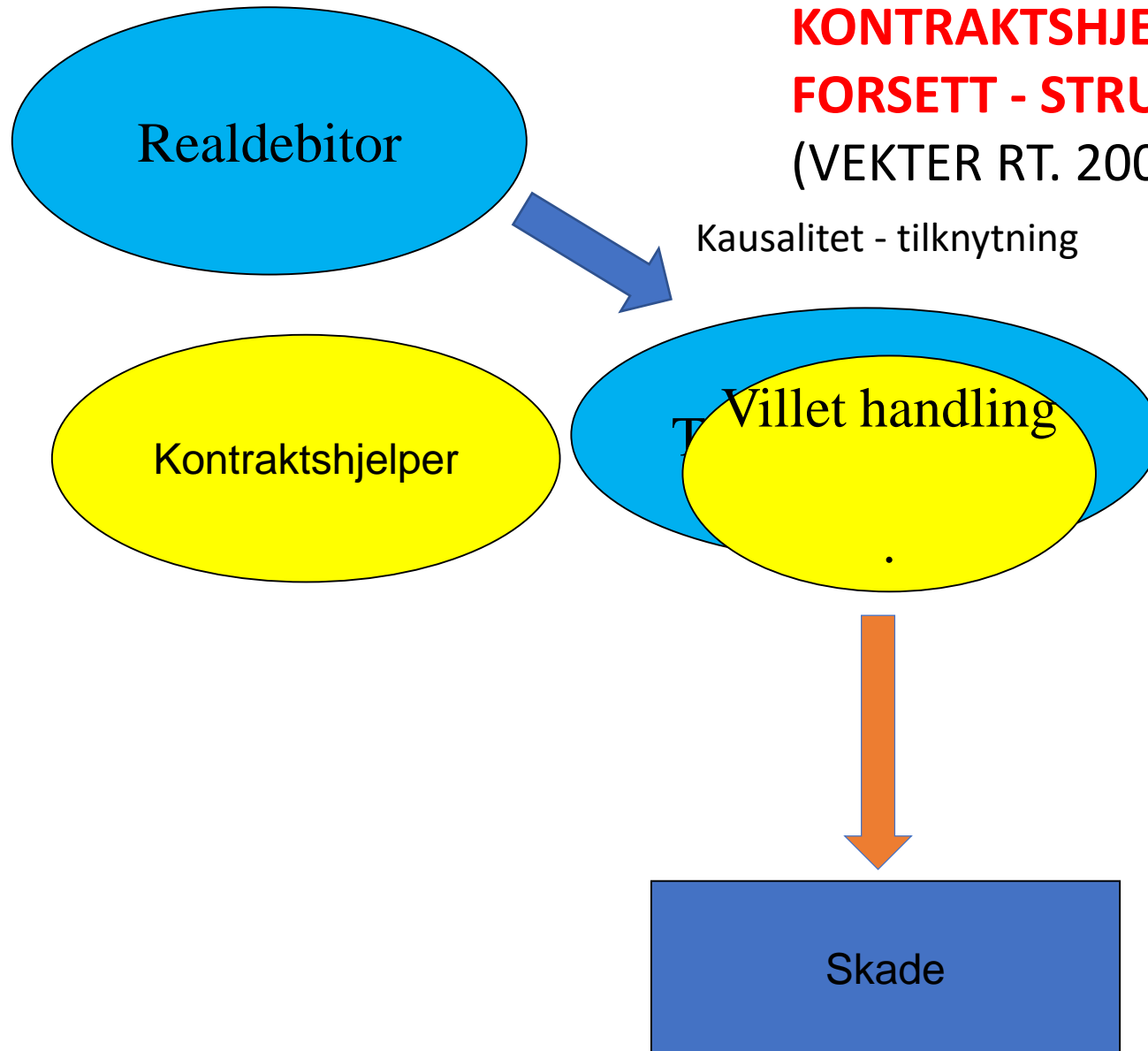
- Skyldformen har betydning for identifikasjonsgrunnlaget
- Det bør skilles mellom hjelperens forsettlige og uaktsomme handlinger

KONTRAKTSHJELPERANSVAR VED UAKTSOMHET - STRUKTUR

KONTRAKTSHJELPERANSVAR VED FORSETT - STRUKTUR

(VEKTER RT. 2007 S. 1667)

POENGET: REALDEBITOR HAR TILKNYTNING TIL EN MINDRE DEL AV DET TOTALE ÅRSAKSBILDET. SKADE IKKE UTSLAG AV RISIKO HAN I UTGANGSPUNKTET HAR ANSVAR FOR

Tilknytning til det skadde godets eksponering

- Er kontrakten mellom debitor og kreditor årsak til at det skadde godet ble **eksponert** for risiko?
- Kontraktsgjenstanden blir betrodd fra kreditor (skadelidte) til realdebitor og fra realdebitor til hjelper (**dobbel betroelse**)
 - Eksempel: Vekterdommen Rt. 2007 s. 1667
- Også et spørsmål om **adekvat** årsakssammenheng: Var skaden et utslag av kontraktsgjennomføringens skadepotensial. Påregnelighet
 - Teoetisk/prinsipielt: Linje til skl. § 2-1 nr. 1 andre punktum «utenfor det som er rimelig å regne med», jf lovens forarbeid.

3. Kontraktshjelperansvar og tingskade

Kort om tysk rett

- Tysk rett: § 278 BGB, positiv regel om kontraktshjelperansvar
- Positivismens krav: En **fingering av kontraktsplikt**: «**Positive Vertragsverletzungen**» bringer tingskade inn under BGBs regel
- Sammenlign spranget fra dommens avsnitt 63 til 64. Norsk rett fingerer ikke mislighold («Vertragverletzung»). Jf. dog **Sande NiP 2020**; «lojalitetsplikt»
- Speileksempel, i to varianter, malerarbeid, gardinopphenging
- Skille mellom «zur Erfüllung» og «bei Gelegenheit der Erfüllung», men dette konstruert for forsettlig skade fra helpers side.
- Mange forsøk på å formulere sammenhengskravet; «kann ... nur an Beispielen verdeutlich werden» **Staudinger/Löwisch**.

Teoriens eksempler/cases

- Debtors kontraktshjelper kolliderer med kreditor på **søndagstur** (P. Cane)
Kontrakt ikke nødvendig betingelse (csqn) for skade.
- **Speilknusing** under maleroppdrag i leilighet (Larenz)
- **Understellskade** ved lakkering av bil (Askeland)
- Rørlegger søler mørtel på **parkett** (Lilleholt)
- NJA 1943 s. 353: Saltsyre søles på **kreditors trapp** under transport til kreditor
- NJA 1940 s. 550: **Marmorskive** faller i hodet på ventende frisørkun
- **«Induksjon»**: Graden av funksjonell sammenheng mellom kontraktsgjennomføring og skadet gode bestemmer. Naturlig å bake inn et adekvanstema; er skaden utslag av kontraktens skadepotensial?

KONTRAKT

KONTRAKTS
GJENSTAND

SKADE PÅ
KREDITORS
ANNET
GODS

DELIKT

SAMMENHENG MED KONTRAKT

CANES
SØNDAGSTUPE

Norsk rett – teoriens synspunkter

- Mislighold i form av «sideforpliktelse» kvalifiserer. Problematisk tilnærming.
- **Hagstrøm, Obligasjonsrett 2011 s. 486:** «oppfyllelessvikt som skyldes kontraktsmedhjelpere» utløser ansvar for realdebitor
- «tilknytning til hjelpers oppdrag», «sammenheng med hans fullmakt», Vaktmester Rt. 1996 s. 385 ble bedømt etter § 2-1. Drøfter culpa og forsett under ett. Dommens avsnitt 80 er en konstruktiv, velvillig tolkning av Hagstrøm s. 491-492.
- Fremstillingen kanskje ikke skarpstilt nok til å gi veiledning for HR-2020-1120?
- **Lilleholt, Tingskade og kontrakt FS Nygaard 2002:** Ikke identifikasjon «er den beste løsinga»: «vanskeleg å sjå kvifor kontraktsparten skal stå sterkare enn andre når det ikkje er tale om mishald ... (eller) det spesielle varetektsansvaret»
- Griper kanskje for kort? (står også i en viss motstrid med hans eget eksempel om mørtelsøling på parkett)
- Begrenser til tilfeller hvor skadd gjenstand er betrodd realdebitor som følge av kontrakt (Lilleholt, Hagstrøm – nå også HR 2020-1120 avsnitt 80)

4. Skarpstilling – dommens avsnitt 74-85

- **Avsnitt 74**; meget interessant punkt, som kanskje ikke helt blir fulgt opp:
- «Dersom kontraktshjelperen skal hefte, må de skadene kontraktshjelperen påfører byggherrens eiendom, i det minste ha en **nærmere tilknytning til oppgavene** hjelperen er tildelt»

Dommens avsnitt 75-85

- Avsnitt 75 sier ikke mer enn at kontrakthjelperansvar finnes
- Avsnitt 76-78 gjelder vekterdommen, forsettlig skade på kontraktsgjenstand, emm. **uegnet til veiledning**
- 79-80 + 84 **anerkjenner betroelse** som et argument for kontraktshjelperansvar, en ny artikkelasjon med slagvidde
- 81: lansering av **«konkret vurdering»**
- 83-84 er dommens «indrefilet»;
 - **offentlig** infrastruktur
 - «**Tilfeldig**» at skadd gjenstand og kontraktsgjenstand hadde samme eier
- **Hm... er dette en relevant tilnærming? Var det egentlig så tilfeldig?**

Skarpstilling mot HR-2020-1120:

- **Askeland EI s. 226:** «Var det sammenheng mellom kontraktsoperasjonen og det skadde rettsgodets lokalisering? Hvor nærheten i lokalisering skyldes at den skadde gjenstanden stod i **funksjonell sammenheng** med kontraktsgjenstanden, vil det ligge til rette for identifikasjon.»
- Særegenhet: Nærhet mellom kontraktsoperasjon – flytting av steinmasse og tungmaskiner – og **sjømerkets lokalisering**; sjømerket måtte passeres, det var en del av den prestasjon kreditor betalte for.
- Har det betydning at molo og sjømerke var deler av **samme infrastruktur**? Ja, det er begunstigende for identifikasjon, skadelidte kreditor hadde tilknytning til forutsetninger for skadens inntreden

Sammenheng skadet gjenstand og kontraktsgjenstand

- Molo og sjømerke kan oppfattes å stå i **funksjonell sammenheng** – deler av kystverkets «tilbud» (infrastruktur) til vern om sjøfarende
- I geografisk (spatial (Kant)) nærhet
- Nær sammenheng mellom kontraktsgjennomføring **utbedring av kontraktsgjenstanden** og sjømerkets eksponering for risiko.

Kritikk - Kontraktsrettslig synsvinkel

- Kreditor har **betalt for prestasjon**; utbedring av molo, herunder flytting av steinmasse fra A til B; Totalentreprise
- Kreditor hadde betalt for kontraktprestasjon **uten skade på eget gods**.
- Skaden var en **realisering** nettopp av kontraktens **skadepotensial**. Kontrakten er ikke bare csqn for skadens inntreden men den er også en **påregnelig følge** av kontraktens skadepotensial.
- Kreditor betaler for å få **fraktet 5000-6000 tonn steinmasser** gjennom utfordrende trasé.
 - Farepotensialet så markant at vi nærmer oss oppdragsgiveransvar utenfor kontrakt
- Betydelig skadepotensial – skal ansvaret for dette kunne **delegeres bort**? I så fall i **motstrid** med tungt element i rasjonalet bak kontraktshjelperansvar

KONTRAKT

KONTRAKTS
GJENSTAND

SKADE PÅ
KREDITORS
ANNET
GODS

DELIKT

SAMMENHENG MED KONTRAKT

CANES
SØNDAGSTUPE

Problematisk punkt i HR 2020-1120

- Utilfredsstillende at kreditor ikke kan kreve erstatning når kontraktsprestasjonen han har betalt for fører til skade.
- **Kontratest:** Dersom totalentreprenør hadde voldt skaden selv, ville han ikke da heftet i kontraktsforhold? (Vi er langt fra Canes søndagstur-eksempel)
- Kontraktrettslig synsvinkel er **underspilt i** HRs dom

5. Konsekvenser av dom, retningslinjer

- Utgangspunkt i om kontrakten er **nødvendig årsak** sanksjonert – positivt!
- **Betroelseelement** sanksjonert som identifikasjonsbegunstigende moment
- **Konkret vurdering** av sammenheng mellom kontrakt og skade – positivt, gir grunnlag for skarpstilling av problemet
- Bemerkning om **offentlig infrastruktur svekker** prejudikatets slagvidde
- Betydningen av **«tilfeldighetsargumentet»**
 - kritikk: Det ligger i sakens natur at det nettopp ikke er tilfeldig når skaden først har skjedd under kontraktgjennomføring. Ikke Canes søndagstur
 - tilfeldig samme eier – nytt vurderingstema uten forankring, men kan leses som et utsagn om at tilfeller som ligner delikt skal behandles som delikt

Avslutning – et ønske/forslag:

- Jf. avsnitt 74; «nærmere tilknytning til oppgavene hjelper er tildelt»
- «Den konkrete vurderingen beror på i hvilken grad skadet gjenstand og kontraktsgjenstand står **i funksjonell sammenheng** og er deler av et hele»
- «I den konkrete vurderingen vil det også ha betydning i hvilken grad skadeforvoldelsen var et utslag av **kontraktgjennomføringens iboende, påregnelige risiko**»
- Vitenskapsfilosofisk perspektiv **revisited:**
- **Pragmatismen råder**
- Takk for oppmerksomheten!